

TABLICE PAMIĘCI

Mgr Andrzej Kempa

Mgr Marta Zawadzka

TABLICE I NAPISY PAMIĄTKOWE POŚWIĘCONE INSTYTUCJOM I PRACOWNIKOM SŁUŻBY ZDROWIA

W przygotowanej do druku książce *Tablice pamięci. Łódzkie inskrypcje pamiątkowe* znalazły miejsce opisy 801 tablic pamiątkowych, umieszczonych na zewnętrznych lub wewnętrznych ścianach budynków użyteczności publicznej, na placach i skwerach oraz w parkach. Tablice te świadczą o pamięci pokoleń, o przeszłości miasta i kraju, o dokonaniach uczonych, artystów, pisarzy i społeczników, przypominają współczesnym o zrywach powstańczych, bohaterów walk o niepodległość, coraz bardziej odległe lecz wciąż pamiętane świadectwa martyrologii polskiej i żydowskiej społeczności miasta oraz ponure czasy zwalczania inicjatyw niepodległościowych przez reżim komunistyczny. Książka rejestruje też opisy tablic zniszczonych przez nazistów oraz tych, usuwanych ostatnio i miejmy nadzieję, przechowywanych jako dokument historyczny. Często tablice padają ofiarą zwykłego ludzkiego barbarzyństwa, są niszczone lub kradzione. Wspólnie ze współautorką książki, Martą Zawadzką, postanowiliśmy utrwalić na papierze treści wspomnianych 801 tablic i napisów pamiątkowych, nie bacząc na rodzaj tworzywa służącego do wykonania tablic (marmur, piaskowiec, brąz, żeliwo, mosiądz, utwardzona żywica itp.). Fragment dotyczący tablic umieszczonych na zewnątrz budynków ukazał się w „Kronice Miasta Łodzi” (2007, nr 1, s. 165-191; nr 3, s. 93-127 pt. *Na początku jest słowo. (Tablice pamięci)*).

Siedemnastowieczny poeta i moralista Wacław Potocki (1625-1696) pisał: „*Próżna ufność w marmurze, próżna i w żelazie, to trwa do skonu świata, co na papier wlezie*”. Ta maksyma sprawdza się szczególnie w odniesieniu do zniszczeń dokonanych przez nazistów, bo wprowadzone tablice zostały zniszczone lub przetopione na armaty w zakładach zbrojeniowych, treść przetrwała i nie uległa zapomnieniu.

Podczas gromadzenia materiałów do książki zarejestrowaliśmy 58 tablic lub napisów wyrytych na pomnikach znajdujących się na terenie szpitali i innych placówek służby zdrowia, w budynkach należących do niedawna do Akademii Medycznej a obecnie do Uniwersytetu Medycznego. Czasem są to tablice pamięci ofiar II wojny światowej, wśród których nie brakło lekarzy. Takie tablice znajdują się w kościołach i w salach Urzędu Miasta Łodzi. Pełna treść tablic znajdować się będzie w przygotowywanej książce, o której wspomniałem na początku tego szkicu. Tutaj autorzy ograniczają się do uwzględnienia jedynie napisów dotyczących instytucji, nazwisk lekarzy, farmaceutów, sanitariuszek poległych w powstaniu warszawskim. Dzięki transformacji ustrojowej można było ujawnić nazwiska oficerów lekarzy zamordowanych w Katyniu, a proch ziemi katyńskiej wmurować w ściany budowli.

Na zasadzie wyjątku uwzględniliśmy obszerny tekst napisu widniejącego tuż przy wejściu do Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala im. M. Pirogowa przy ul. Wólczańskiej 191/195, bo nie jest to klasyczna w rozumieniu tego słowa tablica pamiątkowa, tylko obszerny tekst dotyczący osoby i zasług tego wybitnego rosyjskiego chirurga.

Czasem w treści tablic znajdują się pomyłki, których można było uniknąć. Autorzy starali się uzupełnić wiedzę o osobach wymienionych na tablicach na podstawie dostępnych im źródeł. Uwagi odautorskie wyróżniono mniejszą czcionką.

Dla wygody czytelnika tablice uszeregowano w dwóch działach, z których jeden dotyczy tablic umieszczonych na zewnętrznych murach budowli, zaś drugi zawiera tablice znajdujące się wewnątrz budynków.

Opis poszczególnych pozycji zawiera: 1) adres obiektu w układzie alfabetycznym, 2) tekst napisu z podziałem na wiersze, wyróżnione mniejszą czcionką uwagi dotyczące autora projektu, wykonawcy lub fundatora, daty odsłonięcia (jeśli informacje te udało się uściślić na podstawie prasy codziennej). Wśród uwag znajdują się też dodatkowe informacje biograficzne, jeśli ich nie zawierał tekst widniejący na tablicy.

Celem tej publikacji jest przybliżenie pracownikom i studentom Uniwersytetu Medycznego chlubnych tradycji łódzkiej służby zdrowia i wybitnych uczonych, którzy swoją codzienną pracą dydaktyczną i naukową zasłużyli sobie na pamięć potomnych i dobre wspomnienie.

TABLICE ZEWNĘTRZNE

ALEKSANDROWSKA 159, Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej. Szpital im. Józefa Babińskiego

1. Pawilon III / im. prof. dr med. Antoniego Mikulskiego / 1872-1925 / trzeciego dyrektora szpitala w latach 1914-1923, / późniejszego kierownika / Kliniki Psychiatrycznej w Wilnie / pioniera psychologii klinicznej

2. Pawilon IV / im. prof. dr med. Jana Mazurkiewicza / 1871-1947 / pierwszego dyrektora szpitala w latach 1902-1907, / w późniejszych latach 1912-1947 kierownika / Kliniki Psychiatrycznej Uniwersytetu Warszawskiego, / znakomitego psychiatry i neurologa, / twórcy polskiej szkoły psychiatrycznej

3. Pawilon IX / im. prof. dr med. / Eugeniusza Wilczkowskiego / 1895-1957 / pierwszego kierownika Katedry / i Kliniki Psychiatrii w Łodzi, / specjalisty krajowego, / prezesa Polskiego Towarzystwa / Psychiatrycznego.

4. Pawilon X / im. doc. dr med. / Danuty Laskowskiej / ordynatora szpitala w latach: / 1953-1970.
Danuta Laskowska (20 VII 1924-11 V 1970).

5. Płk prof. dr hab. med. / Zdzisław Rydzyński / 07. 03. 1925 – 02. 01. 1996 / twórca powojennej psychiatrii wojskowej / pierwszy kierownik Katedry i Kliniki Psychiatrycznej / Wojskowej Akademii Medycznej (1967) / naczelny psychiatra Wojska Polskiego (1964-1991) / pracownik Szpitala im. Babińskiego (1950-1991) / W dowód pamięci / uczniowie i współpracownicy / Łódź 11 października 2002

HALLERA Józefa plac 1, Uniwersytecki Szpital Kliniczny nr 5 Uniwersytetu Medycznego.

6. Gen. dyw. / prof. dr med. / Bolesław / Szarecki / 1874-1960

Napis na cokole, na którym umieszczono popiersie gen. Szareckiego, wykonane według projektu artysty rzeźbiarza Mirosława Smroczewskiego. Popiersie znajdujące się na dziedzińcu szpitala, odsłonięto 14 V 1988 r.

7. Pamięci Profesorów i Pracowników / Wojskowej Akademii Medycznej / Łódź 22 czerwca 2002 roku.

Tablica umieszczona na cokole popiersia B. Szareckiego.

8. 70 lat / Wyższego / Wojskowego / Szkolnictwa / Medycznego / 1922-1992

Nad tekstem order Virtuti Militari.

9. Kawalerom / Orderu / Virtuti / Militari / Aleksandrowicz Jan ur. 1906 / Bazała Leon 1904 / Bereza Michał 1903 / Dworak Zbigniew 1917 / Głód Zdzisław 1911 / Hornowski Sergiusz 1914 / Huczko Tadeusz 1909 / Iwankiewicz Stanisław 1920 / Iwanowski Lech 1917 / Jankiewicz Józef 1910 / Jankowski Tadeusz 1914 / Kaczanowski Gotfryd 1905 / Kaczkowski Antoni 1911 / Kaczyński Jerzy 1916 / Kafliński Wacław 1904 / Kłosowski Józef 1913 / Kujawski Zygmunt 1916 / Malczewski Szczepan 1906 / Maraszek Jan 1899 / Mockało Cyryl 1898 / Natkański Marian 1912 / Niewodowski Witold 1911 / Paczkowski Alfred 1909 / Pasieczny Tadeusz 1905 / Ropek Mieczysław 1910 / Rott Wiesław 1914 / Rymkiewicz Zygmunt 1913 / Sadowski Cyprian 1902 / Sosabowski Stanisław 1917 / Walasek Józef 1914 / Warachowski Andrzej 1920 / Wierzbicki Ludwik 1900 / Zabroń Wilhelm 1915 / Zydorowicz Feliks ur. 1908

Nad tekstem order Virtuti Militari.

KNIAZIEWICZA Karola 1/5, Wojewódzki Specjalistyczny Szpital im. dr W. Biegańskiego.

10. W hołdzie /doktorowi medycyny / Aleksandrowi Margolisowi / wybitnemu lekarzowi / w latach 1918-1939 ordynatorowi / i dyrektorowi Szpitala Zakaźnego, / działaczowi społecznemu, zasłużonemu / łodzianinowi, zamordowanemu / przez hitlerowców w grudniu 1939 r. / Łódź, listopad 1999 r.

Tablicę odsłonięto 18 XI 1999 r. Aleksander Margolis (21 II 1887-20 XII 1939), lekarz, działacz społeczny.

KOPCIŃSKIEGO Stefana 54, Gimnazjum nr 28

11. Wybitnemu działaczowi oświatowemu / i społecznemu / *Stefanowi Kopcińskiemu* / (1878-1934) / organizatorowi powszechnego obowiązku / szkolnego w Łodzi w latach 1919/1922 / *Łodzianie* / Łódź, listopad 1999

Stefan Kopciński (3 III 1878-10 VI 1934), lekarz, pedagog, działacz społeczny.

ŁOMŻYŃSKA 17/19, budynek mieszkalny

12. W domu tym / za czasów okupacji / hitlerowskiej / mieścił się / „szpital dla Polaków” / który bronił nie tylko / zdrowia i życia / ale i wolności rodaków

Tablicę odsłonięto w 1981 r. z inicjatywy łódzkiej „Solidarności”. Szpital chirurgiczno-ginekologiczno-polożniczy dla Polaków przy ul. Łomżyńskiej został otwarty 1 VI 1942 r.

MILIONOWA 14, III Szpital Miejski im. dr. Karola Jonschera. Pawilon B

13. W tym budynku sto lat temu / dnia 1. IX. 1884 r. / rozpoczął swą działalność / pierwszy w Łodzi szpital / dla robotników / Zakładu K. Scheiblera / obecnie im. Obrońców Pokoju / „Uniontex” / Łódź wrzesień 1984 r. / Załoga Przedsiębiorstwa / i pracownicy Szpitala im. Jonschera

MONIUSZKI Stanisława 7/9

14. W tym domu / pracowała w latach / 1949-1961 / profesor dr med. / Jadwiga / Szustrowa / ofiarny i zasłużony / lekarz-społecznik / która swe życie poświęciła / walce z gruźlicą / na terenie miasta Łodzi / Społeczny Komitet Walki / z Gruźlicą Miasta Łodzi / Łódź w maju 1962

Nad tekstem medalion z podobizną J. Szustrowej. Tablicę odsłonięto 18 V 1963 r.

PIŁSUDSKIEGO Józefa 71, Ośrodek Pediatriczny im. Janusza Korczaka, dawny Szpital Anny Marii

15. Szpital Anny-Maryi dla dzieci / zbudowali w 1903-1904 r. / JE. Rzeczywisty Radca Stanu Edward Herbst / i Małżonka Jego Matylda z domu Scheibler. / Budowniczy: Paweł Riebensahm / Roboty budowlane: Nestler i Ferrenbach / Ogrzewanie i wentylacja: J. Arkuszewski.

16. Szpital ten wzniesli i oddali w darze obywatelom / miasta Łodzi dla uczczenia pamięci jedynej przed- / wcześniej zgasłej córce / Anny-Maryi Charitas Herbst / Rodzice. / „Żyj w ludzkiej pamięci, jak żyjesz w sercach naszych”

Obydwie tablice wmurowane w zewnętrzną ścianę pawilonu I. Szpital ten, oddany do użytku w 1905 r., był w owym czasie jednym z najnowocześniejszych wielooddziałowych szpitali pediatricznych na terenie zaboru rosyjskiego. Jest to zarazem najstarsza w Łodzi tablica upamiętniająca budowę szpitala i imię jego patronki Anny Marii Herbst.

PIOTRKOWSKA 78

17. Profesor zwyczajny, doktor nauk medycznych Wincenty Tomaszewicz, działacz społeczny, polityk, lekarz, naukowiec, współzałożyciel Stronnictwa Demokratycznego, wieloletni kierownik Katedry i III Kliniki Chirurgii Akademii Medycznej w Łodzi. W 30-lecie Stronnictwa Demokratycznego. Miejska organizacja Stronnictwa Demokratycznego

Tablicę odsłonięto 10 III 1968 r. Zniknęła z budynku w niewyjaśnionych okolicznościach.

PODGÓRNA 2/14, Dom Pomocy Społecznej im. J. Szustrowej

18. Dom ten otrzymuje imię / prof. dr med. Jadwigi Szustrowej / 1890-1961 / wybitnego lekarza-społecznika / Społeczny Komitet Walki / z Gruźlicą m. Łodzi / Redakcja „Dziennika Łódzkiego” / maj 1972 r.

POMORSKA 91, Apteka „Pod Niedźwiadkiem”

19. W tej aptece / w latach 1945-1947 / działała wytwórnia / materiałów wybuchowych / Sił Zbrojnych / Polskiej Podziemnej / Związek Żołnierzy / Podziemnych Sił Zbrojnych / 1944-1956

Nad tekstem orzełek wojskowy. Tablicę odsłonięto pod koniec maja 1998 r. Inf.: „Dziennik Łódzki” 1998 nr 129, s. 8.

RZGOWSKA 281, na głazie

20. Pomnik-Szpital / Centrum Zdrowia Matki-Polki / wznoszony z inicjatywy / przewodniczącego / Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego / dla uczczenia / trudu, poświęcenia i bohaterstwa / matek polskich / – fundowany przez Polaków z kraju i zagranicy / Marzec 1983 r.

WIĘCKOWSKIEGO Stanisława 1

21. Płk dr med. Stanisław / Więckowski / działacz społeczny / polityk, pedagog / w 1937-39 założyciel i prezes / Stronnictwa Demokratycznego / w Łodzi / w 1940-42 prezes konspiracyjnego / Zarządu Głównego SD / w Warszawie / zginął w Oświęcimiu 31. XII. 1942 / Społeczeństwo / miasta Łodzi / kwiecień 1964

Nad tekstem medalion z podobizną Stanisława Więckowskiego. Tablicę, wykonaną według projektu Antoniego Biłasa, odsłonięto 19 IV 1964 z okazji obchodów 25-lecia SD. S. Więckowski (12 VI 1882-31 XII 1942), lekarz okulista.

WOLNOŚCI plac 2

22. Salus aegroti suprema lex / W roku 1828 w dobie / kształtowania się / Łodzi przemysłowej / założono / pierwszą / aptekę / W X lecie uspołecznienia aptek / Zarząd Aptek m. Łodzi / Łódź, w styczniu 1961 r.

Nad tekstem logo farmaceutów. Łaciński napis oznacza: Dobro chorego najwyższym prawem. Aptekę tę otworzył mgr farm. Karol Ketschen na podstawie koncesji wydanej przez Komisję Województwa Mazowieckiego.

WÓLCZAŃSKA 37, budynek mieszkalny

23. W tej aptece pracowała / farmaceutka bohaterska harcerka / Maria Jasińska / zamordowana przez hitlerowskich / ludobójców w dniu 20 kwietnia 1943 r. / za niesienie pomocy jeńcom wojennym / farmaceuci harcerze

Nad tekstem logo farmaceutów, pod tekstem krzyż harcerski. Inf.: „Gazeta Wyborcza Łódź” 2006 nr 299, s. 16. Maria Eugenia Jasińska (29 XI 1906-20 IV 1943), pomocnik aptekarski.

WYCIECZKOWA 86, Centrum Leczenia Chorób Płuc dla Dzieci

24. W sanatorium / przeciwgruźliczym / dla dzieci / w Łagiewnikach / pracowała w latach 1945-1965 / prof. dr med. / Anna Margolisowa / wybitny lekarz naukowiec, / współtwórca / ftizjopediatrii polskiej, / nauczyciel i wychowawca / wielu lekarzy, / organizator / i dyrektor sanatorium, / założyciel / sanatoryjnej szkoły / dla chorych dzieci

Pod nazwiskiem łódka z liśćmi dębu. A. Margolisowa (*17 VIII 1892)

ZGIERSKA 147, Muzeum Tradycji Niepodległościowych. Oddział Martyrologii i Walki

25. Pamięci / prof. dr med. Haliny Szwarz / harcerki łódzkiej / oficera wywiadu Armii Krajowej ps. „Jacek II” / uczestniczki akcji „N” dywersji i sabotażu na terenie Niemiec / więźniarki gestapo i ofiary represji w PRL / ofiarnej lekarza i społecznika / wybitnej uczoney / odznaczonej Orderem Virtuti Militari, Krzyżem Walecznych / Krzyżem Komandorskim z gwiazdą Orderu Polonia Restituta / całym życiem pełniącą służbę Bogu i Polsce / zmarłej 28 maja 2002 roku / Żyje w naszych sercach i pamięci / rodzina / żołnierze Szarych Szeregów AK Okręgu Łódzkiego / seniorzy harcerstwa łódzkiego / wychowanki gimnazjum H. Miklaszewskiej / Łódź 2003

W lewym górnym rogu znak Polski Walczącej, w prawym – krzyż harcerski.

26. Pamięci / dr med. Aleksandra Margolisa / ur. w 1887 roku w Suwałkach / ordynatora i dyrektora szpitala zakaźnego w Łodzi w latach 1918-1939 / uczonego, znanego działacza społecznego / radnego miasta Łodzi z ramienia Bundu / więźnia obozu hitlerowskiego przy ul. Liściastej / zamordowanego i pogrzebanego w lasach podłódzkich / w grudniu 1939 roku / rodzina / Wojewódzki Komitet Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa

Tablicę odsłonięto 4 I 2004 r. Inf.: „Dziennik Łódzki – Wiadomości Dnia” 2004 nr 3, s. 8; „Gazeta Wyborcza Łódź” 2004 nr 4, s. 2.

TABLICE WEWNĘTRZNE

KOPCIŃSKIEGO Stefana 5/11, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 15 im. S. Kopcińskiego.

27. Doktor / Stefan / Kopciński / 1878-1934 / działacz społeczny i oświatowy / wielki przyjaciel młodzieży / patron Zespołu Szkół Budowlanych nr. 2 / w Łodzi / W stuletnią rocznicę urodzin / Łódź 1978

W lewym górnym rogu podobizna S. Kopcińskiego.

KOPCIŃSKIEGO Stefana 22/24, Uniwersytecki Szpital Kliniczny nr 1 im. N. Barlickiego Uniwersytetu Medycznego

28. Norbertowi / Barlickiemu / ur. 6. VI. 1880 / zm. 27. IX. 1941 / trybunowi idei / socjalistycznej / nieugiętemu / szermierzowi / w walce o wolność / człowieka / bojownikowi / Polski i jej ludu / Dla upamiętnienia / wielkości w czynach / i bohaterstwa śmierci / w Oświęcimiu / tablicę tę fundują / i w dniu ponownego / otwarcia szpitala / nadają mu nazwę / Szpital imienia / Norberta / Barlickiego / Tymczasowa Rada i Zarząd / Ubezpieczalni Społecznej / w Łodzi

Tablicę odsłonięto 27 VIII 1945 r.

29. Prof. dr. med. / Wincentemu / Tomaszewiczowi / 5. IV. 1896 r. – 16. VI. 1965 r. / inicjatorowi budowy szpitala / i jego wieloletniemu, wybitnemu / dyrektorowi w 50-tą rocznicę / istnienia Szpitala / Klinicznego nr 1 / Łódź, 1980 r.

30. Dr. n. med. / Jerzemu / Kasznickiemu / 3. I. 1934 r. – 10. VII. 1979 r. / wieloletniemu zasłużonemu / dyrektorowi szpitala / W 50-tą rocznicę istnienia / Szpitala Klinicznego nr 1 / Łódź 1980 r.

31. W hołdzie pamięci lekarzy oficerów / Szpitala im. Prezydenta RP prof. dra / I. Mościckiego – jeńców obozów / w Kozielsku i Starobielsku / zamordowanych przez NKWD / w Katyniu i innych miejscach / zagłady w ZSRR wiosną 1940 r. / Alterman Dawid l. 54 ginekolog / Bojakowski Klemens l. 56 internista / Gawroński Franciszek l. 49 ginekolog – ordynator Oddziału / Dawidowicz Maksymilian l. 48 internista – kierownik pracowni / Chmielewski Kazimierz l. 45 chirurg / Janik Alfred l. 45 ortopeda – ordynator Oddziału / Lipiński Włodzimierz St. l. 42 internista / Keilson Stefan l. 50 rentgenolog – kierownik pracow. / Karbowicz Bronisław l. 40 okulista / Łapa Wincenty l. 43 internista / Moszczyński Antoni l. 32 analityk / Oziębło Zygmunt l. 36 chirurg / Ściesiński Kazimierz l. 45 anatomopat. – doc. dr med. kier. zak. / Świeciński Bernard Józef l. 37 internista / Schild Stanisław l. 41 internista / Welfe Mieczysław Wł. l. 41 rentgenolog – kierownik zakładu / Tabęcki Romuald l. 49 ginekolog / Cześć / ich / pamięci / Pracownicy / PSK nr 1 / 17 IX 1990 r.

W lewym górnym rogu tablicy orzełek wojskowy. Pośrodku dolnej części tablicy order Virtuti Militari. Inf.: „Głos Poranny” 1990 nr 193, s. 4. Na tablicy błąd: Maksymilian Dawidowicz (ur. 14 IX 1894) nie zginął w Katyniu, lecz zmarł wskutek wypadku samochodowego (17 IX 1942) w szpitalu w Khanaghiry w Iraku (zob. Jan Bohdan Gliński, *Słownik biograficzny lekarzy i farmaceutów ofiar Drugiej Wojny Światowej*. Wrocław 1997, s. 66).

32. Ziemia / katyńska

33. Prof. dr med. / Marianowi Stefanowskiemu / założycielowi / I Kliniki Chirurgicznej / w 50-tą rocznicę jej powstania / Łódź, 19. 04. 1996 r. Uczniowie

Z lewej strony tekstu podobizna M. Stefanowskiego. M. Stefanowski (31 I 1897-6 II 1979).

34. Oddział Kliniczny / Anestezjologii i Intensywnej Terapii / im. Prof. Stanisława Pokrzywnickiego

Z lewej strony napisu w medalionie podobizna S. A. Pokrzywnickiego. W otoku napis: Stanisław Aleksander Pokrzywnicki pionier współczesnej anestezjologii polskiej. Tablicę odsłonięto 3 IX 2003 r. S. A. Pokrzywnicki (7 V 1909-20 XI 1993).

KOŚCIELNY plac 1, kościół p. w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny

35. Stanisława Leszczyńska / ur. 8. maja 1896 r. – zm. 11. marca 1974 r. / położna / wierna Chrystusowi, / bezgranicznie ufała Jego Matce, / całym sercem kochała dzieci, / zawsze broniła ich życia.

Pod tablicą portret S. Leszczyńskiej.

36. Stanisława / Leszczyńska / 1896-1974 / położna / matka więźniarek / oświęcimskich / w tej kaplicy / została / ochrzczona / W 90 rocznicę urodzin / Współparafianie

Tablicę, znajdującą się w krypcie nad grobem S. Leszczyńskiej, odsłonięto 8 V 1986 r. Inf.: „Wiadomości Diecezjalne Łódzkie” 1987 nr 4, s. 84-91.

MAZOWIECKA 6/8, Uniwersytet Medyczny. Instytut Fizjologii i Biochemii

37. Bronisław / Filipowicz / 1904-1988 / biochemik / profesor i doktor honoris causa / Akademii Medycznej w Łodzi / członek honorowy / Polskiego Towarzystwa Biochemicznego / kierownik Katedry Chemii Ogólnej / i Fizjologicznej / W stulecie urodzin / uczniowie i przyjaciele

Z boku podobizna B. Filipowicza, wykonana według projektu Marii Tomczak. Wykonawcą tablicy była firma Braż-Art., Łódź. Tablicę odsłonięto 5 XI 2004 r. Inf.: „Annales Universitatis Medicae Lodzensis” 2004 vol. 45, nr 4, s. 6. B. Filipowicz (19 VII 1904-16 VIII 1988).

MILIONOWA 14, III Szpital Miejski im. dr. K. Jonschera

38. Pamięci patrona / dra med. Karola Jonschera / 14. II. 1850 – 14. V. 1907 / wybitnego lekarza i społecznika / współzałożyciela / Towarzystwa Lekarskiego Łódzkiego / oraz szeregu szpitali i przychodni / dla świata pracy w Łodzi / Pracownicy szpitala im. K. Jonschera / w 100-lecie jego istnienia / wrzesień 1884 – wrzesień 1984

MUSZYŃSKIEGO Jana 1, Uniwersytet Medyczny. Wydział Farmaceutyczny

39. Profesor / Adam Czartkowski / w latach 1945-1957 / dziekan i współorganizator / wydziału, inicjator budowy / gmachu farmacji, zasłużony / humanista, krzewiciel wiedzy / przyrodniczej, wychowawca, / przyjaciel młodzieży / Pracownicy i wychowankowie Wydziału / Farmaceutycznego A. M. w Łodzi 1970 r.

Nad tekstem podobizna A. Czartkowskiego. A. Czartkowski (17 VII 1881-29 V 1998).

40. Profesor doktor / Jan Kazimierz Muszyński / w latach 1923-1939 założyciel Oddziału Farmaceutycznego / i kierownik Katedry Farmakognozji Uniwersytetu / Stefana Batorego w Wilnie / w latach 1945-1957 organizator Wydziału Farmaceutycznego / i pierwszy jego dziekan oraz kierownik Katedry / Farmakognozji w Łodzi / niestrudzony wychowawca młodzieży, krzewiciel wiedzy / farmaceutycznej i pionier ziołolecznictwa w Polsce / Pracowite i twórcze życie poświęcił farmacji / Pamięci Jego zasług pomnik ten wzniesli farmaceuci / w 1970 roku

Napis wryty na cokole, na którym umieszczono odlew popiersia J. Muszyńskiego, ufundowany przez Stowarzyszenie Absolwentów Wydziału Farmaceutycznego AM w Łodzi z okazji 25-lecia Wydziału, które obchodzono 10 IX 1970 r. w czasie trwania IX Naukowego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego. J. K. Muszyński (3 VII 1884-28 IV 1957).

41. 1903-1981 / Tadeusz Lipiec / dr h. c. Akademii Medycznej w Łodzi / profesor chemii nieorganicznej i / analitycznej / uczony, wybitny pedagog / współtwórca wydziału i gmachu / farmacji A. M. w Łodzi / koledzy i uczniowie 1982

Pomiędzy datami podobizna T. Lipca. T. Lipiec (15 VII 1903-27 VIII 1981).

NARUTOWICZA Gabriela 60, Uniwersytet Medyczny. Wydział Lekarski

42. Profesor / Tadeusz Wasilewski / 1906-1974 / współzałożyciel i dziekan / Wydziału Lekarskiego, / wieloletni kierownik Zakładu / Anatomii Prawidłowej, / humanista, wychowawca / wielu pokoleń lekarzy / Vives semper in memoria nostra!

Nad tekstem podobizna T. Wasilewskiego. T. Wasilewski (2 I 1906-4 IV 1974).

OKÓLNA 185, kościół p. w. św. Antoniego Padewskiego i św. Jana Chrzciciela

43. W rocznicę / polskiego sierpnia / 1980 / Krzyż trwa, / choć / zmienia się świat / Jan Paweł II / NSZZ „Solidarność” / Służba Zdrowia / w Łagiewnikach / 15 sierpnia 1981

PABIANICKA 62, Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. M. Kopernika

44. Prof. dr hab. med. / Andrzejowi Żebrowskiemu / twórcy Oddziału Kardiologii / wieloletniemu Ordynatorowi / Oddziału Chorób Wewnętrznych / uczniowie i pracownicy / Łódź, 16. 05. 2007 roku

Inf.: „Dziennik Łódzki – Wiadomości Dnia” 2007 nr 114, s. 7. Andrzej Marek Żebrowski (13 V 1941-15 IX 2002)

PIOTRKOWSKA 104, Urząd Miasta Łodzi

45. Wierni ojczyźnie padli w walce z na- / -jeźdźcą lub zginęli jako ofiary bes- / -tialskiego terroru okupacyjnego, / w latach 1939-1945 następujący / pracownicy zarządu miejskiego: [wśród 217 nazwisk na tablicy znajdują się 14 nazwisk lekarzy: dr Dynkiewicz Henryk [ur. 1898], dr Kunig Edmund [ur. 1892], dr Kiełmyć [właściwie Kiełmuć] Józef [ur. 1886], dr Krajewski Cz[esław] [ur. 1910], dr Frenkiel Bronisław [ur. 22 XII 1887-1943], dr From Beniamin [1894-1942], dr Fryczkowski Kazimierz [ur. 14 VI 1908], dr Orłowski Mieczysław [ur. 1888], dr Margolis Aleksander, [ur. 1888], dr Margoński Edmund [4 lub 16 XI 1883], dr Ochnicz Czerniewska Zofia [ur. 1891], dr Reiterowski [właściwie Rejterowski] Hieronim [ur. 1890], dr Szmerłowski J[ózef] [ur. 1896- około 1943], dr Zausner Naum [ur. 1897], dr Tenenbaum Adam-Szymon [vel Abram Sycha, ur. 1910] // Zarząd Miejski w Łodzi / Łódź dnia 1 września 1947 roku.

Tablicę, wykonaną według projektu Ludwika Grabowskiego, odsłonięto 7 IX 1947 r. Inf.: *Miejsca pamięci narodowej w Łodzi*, s. 100-101. Daty i poprawną pisownię niektórych nazwisk uwzględniono na podstawie dostępnych źródeł biograficznych. Wszędzie usunięto kropki po skrócie dr

46. W hołdzie / pracownikom Zarządu Miejskiego / i Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi / oficerom rezerwy Wojska Polskiego / więźniom sowieckich obozów / w Kozielsku i Starobielsku / zamordowanym przez NKWD / w Katyniu i Charkowie / w 1940 roku / [wśród dziewięciu nazwisk:] ppor. Stanisław Stańczak lekarz / Wojewoda Łódzki / Prezydent Miasta Łodzi / Rodzina Katyńska / w Łodzi / Łódź. / 17 września 2001 r.

Nad tekstem krzyż Virtuti Militari. Inf.: „Gazeta Łódzka” 2001 nr 220, s. 4.

PIOTRKOWSKA 265, kościół p. w. św. Stanisława Kostki, bazylika archikatedralna

47. Boże błogosław / wolnej zjednoczonej / Polsce [wśród wielu tabliczek z nazwami związków, stowarzyszeń i instytucji, m.in.:] Stow. Lekarzy Pol. | Tow. Lekarskie / Stow. Felczerów / W pierwszą rocznicę uwolnienia Polski / od wrogich najeźdźców / 11 listopada 1919 / Łodzianie

PIOTRKOWSKA 279-283, kościół ewangelicko-augsburski p. w. św. Mateusza

48. Ś. p. / dr. med. / Adolf Tochterman *3. VI. 1866 – †31. I. 1950 / założyciel i prezes / Organizacji Polaków Ewangelików / zasłużony pierwszy kurator / polskiej parafii ewangelickiej w Łodzi / naczelny lekarz szpitala ewangelickiego / Domu Miłosierdzia w Łodzi / Dla uczczenia pamięci – / parafie ewang.-augsb. w Łodzi

49. Większej miłości nikt nie ma nad tę – / jak gdy kto życie swoje / kładzie za przyjaciół swoich / św. Jana 15, 13 / Pamięci ewangelików / Polaków okręgu łódzkiego / którzy polegli za ojczyznę / w II wojnie światowej [wśród 66 nazwisk wymienionych na tablicy nazwisk są:] Oskar Lange dr. med. / Małgorzata Serini / sanitariuszka AK poległa w powstaniu warszawskim // i wielu bezimiennych / Cześć ich pamięci / W 50 rocznicę wybuchu wojny parafia ewangelicko-augsburska św. Mateusza.

POLSKIEJ ORGANIZACJI WOJSKOWEJ 3/5, Uniwersytet Łódzki. Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny

50. Pamięci Profesorów / byłego Łódzkiego Oddziału / Wolnej Wszechnicy Polskiej – / ofiar okupacji hitlerowskiej [m.in. lekarze:] dr Goldszmidt Henryk (Janusz Korczak) (1879-1942) / prof. dr Ławrynowicz Aleksander (1889-1944) / płk dr Więckowski Stanisław (1882-1942)

POMORSKA 251, Uniwersytecki Szpital Kliniczny nr 6. Instytut Stomatologii Uniwersytetu Medycznego

51. Prof. dr hab. med. / Włodzimierz Kajetan / Józefowicz / 15. IV. 1932 – 24. VIII. 1993 / Organizator Instytutu Stomatologii A. M. w Łodzi / i jego pierwszy dyrektor w latach 1971-1978 / prodziekan Wydziału Lekarskiego A. M. w Łodzi / d/s stomatologii w latach 1981-1986./ kierownik Zakładu Protetyki Instytutu / Stomatologii A. M. w Łodzi w latach 1985-1993 / prezes Zarządu Głównego Polskiego / Towarzystwa Stomatologicznego w latach 1985-1993 / Prezydent Europejskiego Towarzystwa / Protetyki Stomatologicznej w latach 1991-1992 / inicjator budowy Instytutu Stomatologii / w Centrum Kliniczno-Dydaktycznym A. M. w Łodzi

W lewym górnym rogu podobizna W. Józefowicza.

52. Sala imienia / prof. zw. dr med. / Alfreda Meissnera / 1883-1952 / organizatora Wydziału Stomatologicznego / przy Uniwersytecie Łódzkim / dziekana Wydziału Stomatologii UŁ / w latach 1945-1947 / założyciela pierwszej w Polsce Kliniki / Chirurgii Stomatologicznej UŁ i AM w Łodzi

Pośrodku tablicy podobizna prof. A. Meissnera.

PRZYBYSZEWSKIEGO Stanisława 10, Powiatowa Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna

53. Pamięci / dr. Jerzego Zańskiego / lekarza, wielkiego społecznika / i przyjaciela ludzi, / dyrektora Miejskiej Stacji / Sanitarно-Epidemiologicznej / w latach 1952-1971 / Łódź 2000 r.

Jerzy Zański (2 III 1909-1971)

SIENKIEWICZA Henryka 38, kościół p. w. Podwyższenia Świętego Krzyża

54. Wierny Bogu i ojczyźnie / wybitny lekarz i pedagog / Antoni Blichowski / 18 V 1914 – 21 XI 1995 / Wzorowa kobieta i wierna żona / Maria z Jaworskich Blichowska / Tablica ta jest wyrazem wdzięczności / za ich ofiarną miłość do tej świątyni

STERLINGA Seweryna 1/3, Uniwersytecki Szpital Kliniczny nr 3 im. Seweryna Sterlinga

55. W tym gmachu 100 lat temu otwarto Szpital / Żydowski ufundowany przez małż. L. J. Poznańskich / w którym dr Seweryn Sterling stworzył łódzką / szkołę fizjotryczną. Od 1947 roku szpital / jest siedzibą klinik Akademii Medycznej – obecnie / Kliniki Kardiologii i Kliniki Kardiochirurgii / Instytutu Kardiologii AM / Pracownicy Szpitala / grudzień 1990

WOLNOŚCI plac 15, kościół p.w. Zesłania Ducha Świętego

56. Ś. P. / Tadeusz Stanielewicz / oficer rezerwy Polskich Sił Zbrojnych / farmaceuta / czterokrotnie ochotniczo walczył za ojczyznę / wielka wojna – I korpus polski 1917-1918 / wojna ukraińska 1918-1919 / wojna bolszewicka 1920 / II wojna światowa 1939 / Przeżył lat 49 / Poległ w Katyniu wiosną 1940 roku

Nad tekstem krzyż z orzełkiem wojskowym, orzełek i odznaka PSZ.

WÓLCZAŃSKA 191/195, Wojewódzki Specjalistyczny Szpital im. M. Pirogowa

57. 1810 Mikołaj Pirogow 1889 / rosyjski chirurg anatom, profesor Akademii Medyko-Chirurgicznej w Petersburg / gu, od 1841 r. członek Petersburskiej Akademii Nauk. Twórca anatomiczno-doświad / czalnego kierunku w chirurgii. Opracował wiele nowych metod operacyjnych / zwłaszcza w chirurgii kostno-stawowej. Na podstawie osobistego doświadczenia w / wojnie kaukazkiej [!] 1847 r. i krymskiej 1854 r. opracował nowoczesne wytyczne dla chi / rurgii polowej. Pierwszy zastosował eter w warunkach polowych. Wprowadził opa / trunki gipsowe do unieruchamiania złamań postrzałowych i zranień wojennych

ŻELIGOWSKIEGO Lucjana 7/9, Muzeum Wojskowej Akademii Medycznej

58. Królowej Korony Polskiej / w hołdzie / Wojskowa Służba Sanitarna / 1831-1945 ratując / życie / ginęli

Nad tekstem odznaka absolwentów Wojskowej Szkoły Sanitarnej. Kopia tablicy pamiątkowej zawieszona w 1980 r. w kościele p.w. św. Anny w Warszawie. Dar doktora Jana Aleksandrowicza (27 VI 1906-13 VII 2001).

